

Na osnovu člana 24. stav 1. c) Ustava Tuzlanskog kantona ("Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona" broj: 7/97 i 3/99) "Službene novine Tuzlanskog kantona" broj 13/99, 10/02, 14/02, 6/04 i 10/04 i člana 22. Zakona o prostornom uređenju ("Službene novine Tuzlanskog kantona" broj 03/05) na prijedlog Vlade Tuzlanskog kantona, Skupština Tuzlanskog kantona, na sjednici od 10.07.2006.godine, donosi:

PROSTORNI PLAN ZA PODRUČJE TUZLANSKOG KANTONA 2005-2025.

PRVI DIO

I. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA KANTONA

U proteklom periodu obavljena su vrlo obimna istraživanja o strukturi i prirodnim karakteristikama prostora Tuzlanskog kantona, o kretanjima stanovništva, razvoju naselja, privrede i neprivrednih djelatnosti, kao i svim značajnim utjecajima koje privredni razvoj vrši u prostoru. Analizirane su mogućnosti toga prostora sa svim njegovim prirodnim osobinama i resursima značajnim za razvoj u budućnosti. Na taj načina dobiven je detaljan uvid u strukturu korištenja prostora Tuzlanskog kantona i o mogućnostima koje pruža za dalji razvoj u budućnosti. Sve ovo praćeno je digitalnim grafičkim priložima koji formiraju jedinstvenu bazu podataka.

Na grafičkom prilogu broj 1. dat je sintezni prikaz postojećeg stanja prostornog uređenja za područje Kantona, koji je rezultat svih prethodno navedenih istraživanja, prezentiranih u dokumentu Prostorna osnova plana.

Ova istraživanja, zajedno sa proklamovanim strateškim ciljevima razvoja, bila su osnova za konačnu izradu ciljeva prostornog razvoja Kantona. Postavljeni ciljevi određeni su za period od približno 20 godina, čime su zadani razvojni okviri koji bi trebali biti dostignuti 2025 godine.

Ciljevi su podijeljeni na opće i posebne ciljeve prostornog razvoja, da bi se diferencirali ciljevi koji su sveobuhvatni (opći), od ciljeva koji su specifični i strukturno određeni (posebni).

Opći ciljevi bazirani su na strateškim opredjeljenjima razvoja Kantona, kao i na međunarodnim pravilima i preporukama koje su uređene u brojnim konvencijama i preporukama OUN, Vijeća Evrope i drugih tijela i to:

- "Strategija razvoja Tuzlanskog kantona", faza A i B,
- "Regionalna razvojna strategija Tuzlanskog kantona za period 2002-2004. godine"
- Strategija razvoja BiH do 2015. godine
- Regionalna strategija ekonomskog razvoja za ekonomsku regiju Sjeveroistočna BiH
- Milenijumski razvojni ciljevi u BiH 2015, Izvještaj o humanom razvoju, 2003

- Konferenciji OUN-a o okolišu i razvoju Rio De Ženeiro 1992.godine (usvajanjem "Agende 21")
- Konferencija u Alborgu (operacionalizacija "Agende 21") - 1994.godine
- Konferencija o stanovništvu i razvoju, Kairo 1995.godine
- Konferencija o ljudskim naseljima Habitat 2. (Habitat Agende) Istanbul 1996.godine itd., te
- Niz ostalih dokumenata i separata koji određuju pravce razvoja Kantona

1. OPĆI CILJEVI

Iz analize stanja ukupnog razvoja, a prostornog i posebno, proizlaze neke ocjene koje, objektivno, imaju snažan uticaj na formuliranje ciljeva i strategije budućeg razvoja, kao:

- evidentna je potreba hitnog dovršetka obnove razrušene privredne, socijalne i urbane infrastrukture i stanova,
- neophodno je da se donose ispravne odluke o ulaganjima, međunarodnoj suradnji i vraćanju izbjeglog i raseljenog stanovništva, sto ne trpi odlaganja,
- neophodno je realno sagledati situaciju na području Kantona i uslove za razvoj koji će se stvarati u bližoj budućnosti,
- upravljački mehanizam je suočen sa teškoćama u definiranju konkretnih kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih ciljeva, zbog aktualnog stanja uzrokovanog ratom, nedostatka adekvatnih i kvalitetnih kadrova i zbog nejasne vizije svjetskih tehnoloških trendova,
- konačno, upravljački mehanizam je suočen i sa novim društveno – političkim odnosima u državi, novim privrednim sistemom i novim sistemom vrijednosti.

U kreiranju ciljeva, i uz uvažavanje prednjih ocjena, polazi se i od općeprihvaćenih smjernica budućeg globalnog razvoja, kao:

- tendiranje ka održivom razvoju (ekološka osjetljivost),
- uvođenje potpuno novih tehnologija,
- humanizacija življenja,
- razvoj lokalne samouprave i veća uloga pojedinca,
- uvođenje tržišnih odnosa i povećanje efikasnosti,
- globalizacija i regionalizacija društva.

Među općim, zajedničkim ciljevima, izdvajaju se oni čije dostizanje stvara povoljne mogućnosti za dalji razvoj i dostizanje specifičnih ciljeva prostornog uređenja, a koji su kompatibilni i sa srednjoročnom Regionalnom strategijom Tuzlanskog kantona za period 2000-2004. godine, usvojenom 2002. godine¹, kao:

- hitno unapređenje efikasnosti državnih organa i institucija, kroz izbor i osposobljavanje adekvatnih kvalitetnih kadrova, optimalnu organizaciju rada organa i institucija, materijalno – tehničko osposobljavanje za široku

¹ "Regionalna strategija Tuzlanskog kantona", str. 14, tacka 4.2.1 Struktura razvojnih ciljeva i prioriteta", Tuzla, 2000. godine.

- primjenu informacionih tehnologija i veće učešće pojedinca – građanina, te smanjenje administracije od kantonalnog do lokalnog nivoa;
- donošenje propisa iz oblasti korištenja zemljišta i prostornog uređenja, a posebno zaštite prostora;
 - unapređenje prostornog informacionog sistema (GIS) na svim nivoima i njegovo proširenje na potencijalni region;
 - donošenje Odluke o naknadi za devastirano zemljište i neplansko korištenje zemljišta
 - razrješenje pitanja vlasništva nad zemljištem;
 - obezbjeđenje demokratskog učešća građana u zaštiti i adekvatnom korištenju prostora, te afirmacija javnog interesa;
 - donošenje normativa za fizičke i prostorne strukture u skladu sa Standardima EU;
 - obezbjeđenje dovršetka hitnog povratka prognanih i raseljenih lica u svoje objekte i imovinu, odnosno obezbjeđenje smještaja tih lica ukoliko se zadržavaju na području Kantona;
 - definiranje tuzlanske regije u novim uslovima, njenog uticaja na razvoj unutar regije i na sire područje, kao i njene moguće organizacije;
 - alokacija budućih privrednih investicija u skladu sa prostornim uslovima i ciljevima održivog razvoja, a prema planovima prostornog uređenja.

U daljoj razradi postavljaju se i dodatni opći ciljevi prostornog uređenja Kantona:

- racionalnija organizacija, korištenje i zaštita prostora i plansko usmjeravanje daljeg prostornog razvoja u skladu sa njegovom prirodnom i radom stvorenim podobnošću u cilju stvaranja takvih uslova u kojima će se ostvarivati maksimalni efekti u privređivanju i humanizirati uslovi življenja i privređivanja,
- ujednačavanje stepena prostornog, urbanog i komunalnog razvoja pojedinih urbanih područja i stvaranje uslova za ravnomjerniji raspored privrednih i drugih funkcija u prostoru
- ravnomjerniji razvoj gradskih područja i regionalnog okruženja kroz stvaranje lokacionih pretpostavki za prostornu distribuciju privrednih kapaciteta, poboljšanje saobraćajne povezanosti u cilju ravnomjernije prostornog rasporeda stanovništva i ublažavanja demografskog pritiska na veće gradove,
- usklađivanje prostorne organizacije privrede sa prostornom organizacijom ostalih urbanih i prostornih funkcija, a posebno stanovanja, ostvarivanjem odgovarajućeg odnosa između rada i stanovanja i kombinujući, gdje je to god moguće, radne i stambene zone,
- organizacija i razvoj svih vidova saobraćaja koji obezbijavaju adekvatno funkcioniranje urbanih područja, uz minimalne gubitke vremena u transportu ljudi i roba,
- obezbjeđenje uslova za brzi razvoj turizma i drugih djelatnosti koje doprinose unapređenju turističke ponude u cilju većeg korištenja prirodnih i kulturno historijskih vrijednosti i razvoja tercijarnog i kvartalnog sektora privrede,
- očuvanje prirodnih i kulturno-historijskih vrijednosti i objekata, na svim prostorima gdje se nalaze, putem konzervacije i revitalizacije, stavljajući ih u funkciju ukupnog razvoja i potreba stanovništva i privrede, kao i

usklađivanjem interesa zaštite vrijednosti sa razvojem i razmještajem privrede i izgradnjom infrastrukturnih sistema,

- zaštita izvorišta, očuvanje podzemnih i otvorenih vodnih tokova, zaštita od voda i erozija, te racionalnije korištenje voda putem štednje, smanjenja gubitaka u transportu, reciklaže i drugo,
- maksimalna štednja i racionalno korištenje svih vidova energije i kontinuirano snabdijevanje urbanih područja i privrede energijom.

Prednje predstavlja okvire za razradu i posebnih ciljeva za pojedine razvojne oblasti.

2. POSEBNI CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA

2.1. Prirodni izvori i uslovi

2.1.1. Zemljišna politika

Jedna od veoma značajnih komponenti usmjeravanja ukupnog razvoja i uređenja prostora je zemljišna politika. Zbog specifičnih uslova nastalih kao posljedica rata i postratne obnove, ta politika nije bila definirana i implementirana na najbolji način. Međutim, ciljevi buduće politike moraju biti određeni:

- kantonalne vlasti treba da u kratkom periodu utvrde strategiju i dugoročnu politiku u toj oblasti. Podloga za to će biti novi propisi, kako na nivoima obadva entiteta, tako i na nivou Države. Cilj novog normativnog reguliranja u ovoj oblasti će biti uvođenje tržišnog sistema u korištenju gradskog i, uopšte, građevinskog zemljišta, ustrojavanje odgovarajućih evidencija u prometu i korištenju zemljišta i drugo.
- Podlogu za jednu novu filozofiju u zemljišnoj politici nude i postojeći propisi, a kantonalne vlasti će vlastitim propisima implementirati one upute koje daju aktualni propisi i evropski standardi.
- Posebno je važno u što kraćem roku istražiti varijante zemljišne rente kao tržišne kategorije i na osnovu toga donijeti propise o renti kao jednom od regulatora korištenja prostora.

2.1.2. Poljoprivredno zemljište

Poljoprivredno zemljište predstavlja jednu od najvrednijih kategorija u razvoju uopće. Stoga njegovom očuvanju i unapređenju treba poklanjati posebnu pažnju, pa odatle i osnovni ciljevi:

- maksimalno čuvanje površine poljoprivrednog zemljišta i njegovo čuvanje u što je moguće većem obimu i kvalitetu;
- podizanje kvaliteta poljoprivrednog zemljišta, naročito obradivih površina i oranica, posebno onih koja su prikladna za kultiviranje, kroz razne oblike unapređenja (meliorativnim agrotehničkim i hidrotehničkim mjerama, arondacijama i drugim);
- intenzivirati poljoprivrednu proizvodnju u povrtlarstvu i voćarstvu
- maksimalno usmjeravanje izgradnje ili korištenja prostora u vanpoljoprivredne svrhe izvan kvalitetnih poljoprivrednih površina;
- državnim, kantonalnim i općinskim politikama maksimalno pomagati razvoj intenzivne poljoprivrede, naročito na zemljištima I-IV kategorije.
- Uvesti zemljišni informacijski sistem i monitoring

- Provesti programe uređenja i rekultivacije zemljišta

2.1.3. Šumsko zemljište

Šume kao prirodnu i privrednu vrijednost i jedno od najvrjednijih i nezamjenljivih bogatstava zemlje treba posebno čuvati i unapređivati. U tom pravcu ciljevi su:

- pošumljavanjem područja ugroženih sječom i onih koja nisu poljoprivredno atraktivna, kao i onih koja su devastirana na razne načine, uz zadržavanje sadašnjeg godišnjeg obima sječe ili njegovog smanjivanja u narednih desetak godina, povećavati veličinu šumskih područja u Kantonu;
- pošumljavanje vršiti više četinarima, nego lišćarima, kako bi se povećalo učešće šuma sa četinarima u ukupnim šumskim površinama;
- težiti ozelenjavanju što više površina u urbanim područjima i u blizini saobraćajnica sa visoko rastućim stablima.
- Donošenje Srednjoročnog plana gazdovanja šumama (Šumsko - privredna osnova)

2.1.4. Rudna i mineralna bogatstva

Pošto je područje Kantona bogato ležištima raznih ugljena i minerala, to se i najveći dio ekonomskog razvoja i života zasniva na eksploataciji i preradi tih bogatstava. Radi toga, za naredni period se izdvajaju slijedeći strateški ciljevi:

- unaprijediti tehnologiju i tehničkih sredstava u postojećim rudnicima i površinskim kopovima uglja, kao i na drugim eksploatacionim poljima, sa povećanjem stepena zaštite i unapređenja životne sredine i principima održivog razvoja;
- provesti Programa prestrukturiranja rudnika Tuzlanskog kantona i uskladiti sa studijom "Marston"
- radi nesumnjivog općeg interesa za jedinom primarnom energijom – ugljem
- (pored hidroenergije) izvjesno je i dalje postojanje i razvijanje rentabilnih rudokopa uglja.
- Rudnici će u osnovi u narednom periodu biti sa površinskom eksploatacijom , koja stvara velike degradirane površine
- utvrditi mogućnost eksploatacije magnezita na području Konjuha kroz sistem koncesija za istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina, po važećim standardima EU
- utvrditi mogućnost eksploatacije magnetita na području Banovića, Gračanice i Majevice (Teočak, Srebrenik),
- utvrditi mogućnost eksploatacije kvarcnog pijeska (krekanska sinklinala i okolina Gračanice) -za pokretanje proizvodnje stakla i keramike,
- utvrditi mogućnost eksploatacije ukrasnog kamena (gabra, gabrodolerita, spilita)
- uskladiti sa zahtjevima i aktualnim propisima o zaštiti i unapređenju životne sredine, kao i sa planovima prostornog uređenja, odlagališta otpadnih materijala (otkrivke, mulja i drugog);
- rekultivisati prostore koji su devastirani aktivnostima vezanim za eksploataciju uglja i ostalih minerala,

- do kraja planskog perioda treba otkloniti uzroke i riješiti osnovne probleme sa slijeganjem zemljišta u gradu Tuzla;
- privesti namjeni turizma ili posebno zdravstvenog turizma, izvorišta mineralnih i termomineralnih voda, čija bi eksploatacija bila ekonomski opravdana, a ona koja se već koriste dalje unaprijediti razvijajući zdravstveni turizam i zdravstvenu zaštitu stanovništva.

2.2. Saobraćaj i saobraćajna infrastruktura

2.2.1. Zajednički ciljevi

Zajednički ciljevi za sve vidove transporta na području Tuzlanskog kantona su:

- integracija pojedinih područja unutar Kantona i Kantona sa susjednim područjima putem razvoja transportne infrastrukture;
- razvoj tržišno konkurentnog međunarodnog transportnog sistema;
- razvoj ekonomične transportne infrastrukture i regulacija na bazi evropskih standarda;
- osposobljavanje za dobro organizovano i transparentno upravljanje sistemom transporta;
- oslanjanje na raznovrsnu strukturu izvora financiranja transporta;
- integriranje sa transportnim sistemima Bosne i Hercegovine i EU.

2.2.2. Putna infrastruktura i transport

- izgradnja brze ceste Tuzla – priključak na autoput E-5 zapadno od Tuzle (u kasnijoj fazi izgradnja autoputa na toj dionici);
- izgradnja nove brze ceste (autoputa) novom trasom na potezu Tuzla – Orašje (Brčko) i povezivanje Kantona sa pristaništima na Savi;
- modernizacija cesta Tuzla – Bijeljina i Tuzla – Zvornik;
- modernizacija i pretvaranje u brzu cestu pravca Tuzla – Živinice – Kladanj – Sarajevo, uz eventualno izmještanje dijelova trase;
- izgradnja brze saobraćajnice Tuzla Grad – Aerodrom Dubrave – priključak na cestu za Zvornik (u zavisnosti od odluke o funkciji i načinu eksploatacije Aerodroma);
- modernizacija ceste Husino – Kiseljak / jezero Modrac za turističku eksploataciju, te izgradnja parking prostora u ovim zonama za masovnu turističku tražnju;
- izgradnja obilaznice grada Tuzle sa sjeverne strane kao brze ceste;
- modernizacija i poboljšanje kvaliteta lokalnih putova tamo gdje su potrebe izraženije.
- Izmjestiti tranzitni saobraćaj iz urbanih sredina i naseljenih mjesta,
- Propisati i ozakoniti zaštitne pojase-koridore za sve saobraćajnice koje se tretiraju Prostornim planom, a posebno za osnovnu mrežu saobraćajnica Kantona,
- Povezati na adekvatan način sve prostorno-funkcionalne cjeline tako da pospješe ostvarenje općih i posebnih ciljeva društveno-ekonomskog i prostornog razvoja (ekonomija, turizam, ekologija, kvalitet življenja itd.)

2.2.3. Željeznička infrastruktura i transport

- osposobljavanje pružnih postrojenja, uz elektrifikaciju pruga Doboj-Tuzla-granica sa Srbijom i Banovići-Tuzla-Brčko i njihovo stavljanje u funkciju pune eksploatacije
- modernizacija željezničkog čvora Tuzla (Kreka/Poljana).
- Modernizacija i uspostavljanje željezničkih stanica u Kantona

2.2.4. Vazdušni transport i saobraćaj

- privođenje funkciji Aerodroma Dubrave u skladu sa dugoročnim ciljevima razvoja Kantona, Federacije BiH, Države BiH, ali i šireg okruženja (komercijalna i koje vrste, ili nešto drugo –autodrom!!).
- izgradnja kargo aerodroma sa "free" zonom na lokaciji općine Živinice i Tuzla
- ispuniti zahtjeve specijalnih odredbi shodno sporazumu CEATS,
- poboljšati sigurnost aerodroma do nivoa ICAO standarda,

2.2.5. Vodni saobraćaj

Tuzlanski kanton nema vodnih plovih putova, izuzev jezero Modrac za plovila rekreativnog karaktera, gdje treba dalje unapređivati infrastrukturne uslove za plovidbu malih i turističkih plovila, vodeći pri tome računa o namjeni akumulacije za proizvodnju pitke vode.

Izgradnjom autoputa i suvremene željezničke pruge Tuzla – Orašje (Brčko), otvoriće se mogućnosti povezivanja Tuzlanskog kantona, a kasnije i Tuzlanske regije sa plovnim putem rijeke Save, a nakon izgradnje kanala Šamac – Vukovar i sa ostatkom Evrope preko Dunava, za šta treba pripremiti drugu transportnu infrastrukturu na području Kantona.

2.3. Vodoprivreda

2.3.1. Vodoprivreda

- regulacija vodotoka Spreče i Jale do najvišeg mogućeg nivoa, uz povećanje nivoa vode (naročito Jale) i, eventualnim, prevođenjem voda iz drugih izvora;
- regulacija iskoristivog obalnog pojasa jezera Modrac, Snježnica, Vidara, Hazna za turističku privredu;
- snabdijevanje vodom krupnih privrednih kapaciteta na prostoru Tuzlanskog kantona vršiti iz jezera "Modrac" kao najvažnijeg vodnog resursa ovog regiona, a ostali industrijski i drugi privredni kapaciteti u vodosnabdijevanja oslanjat će se na lokalna izvorišta (duboki bunari) ili na sistem snabdijevanja stanovništva vodom.
- izgradnja brane na Kovačici radi regulacije vodotoka; (Alternativa: za formiranje vodne akumulacije za vodosnabdijevanja Tuzle.);

- izgradnja objekata za odbranu od voda na svim mjestima gdje je neophodno, kao i vodoprivredna regulacija Sprečkog polja, te regulacija i izgradnja sistema odvodnje i na drugim ugroženim područjima.
- Donijeti osnovni dokument za upravljanje vodama – vodnu osnovu za područje Tuzlanskog kantona.

2.3.2. Vodoopskrbna infrastruktura

Dugoročno rješenje vodosnabdijevanja stanovništva je jedino moguće na regionalnom nivou, uz neka parcijalna rješenja na prostoru samog Kantona. Prethodno su neophodna hitna studijska istraživanja i opredjeljenje za rješenje

- Pažnju bi trebalo usmjeriti na: vodozahvat u jezeru Snježnica, moguće vodne akumulacije na rijekama Kovačica, Turija, Brijesnica i Oskova, moguću regionalnu vodnu akumulaciju na rijeci Krivaja, ili prevođenje voda iz drugih slivova – Drina, Drinjača - ili na drugi način.
- Iako je upitna, moguća je i kratkoročna alternativa prerade vode iz jezera Modrac.
- Radi rješavanja aktualnih problema vodosnabdijevanja u naseljima gdje je situacija kritična, povećavati kapacitete dovođenjem novih količina vode iz drugih – obližnjih izvora.

2.4. Elektroenergetika

- dogradnja prenosne mreže i visokonaponskih postrojenja radi uvezivanja u jedinstven sistem BiH i omogućavanje izvoza u druge zemlje, sve u skladu sa planovima prostornog uređenja na području Kantona i neposrednog okruženja;
- izgradnja prenosne mreže i energetske postrojenja do mjesta koncentracije stanovništva i privrede (naročito do novih naselja, ali i u postojećim).

2.5. Gasna infrastruktura

- utvrđivanje potreba i izgradnja gasovodnog sistema na području Kantona, povezanog u jedinstven sistem BiH (pravac Zvornik-Tuzla, sa kantonalnim, odnosno regionalnim odvojcima, ili alternativa).

2.6. Termoenergija

- nastavljanje procesa toplifikacije grada Tuzla i otvaranje procesa toplifikacije u svim većim naseljima gdje postoje uslovi i potrebe za takvim vidom energije, naročito onim koja su bliža Termoelektrani Tuzla kao najvećem izvoru toplotne energije i pare.
- Nastavljanje procesa ukidanja lokalnih kotlovnica i individualnog zagrijavanja u svrhu zaštite životne sredine i štednje energenata

2.7. Geotermalna energija

- posvetiti posebnu pažnju istraživanjima značajnih geotermalnih nalazišta koja se nalaze na području Tuzlanskog kantona, a koja se mogu koristiti i za

energetske namjene (proizvodnja hrane-staklenici, korištenje toplotne energije itd.)

2.8. Telekomunikaciona infrastruktura

- osuvremenjivanje telekomunikacionih sistema i infrastrukture elektronskih medija kroz modernizaciju postojeće i izgradnju nove suvremene infrastrukturne mreže i objekata;
- uključivanje u jedinstveni evropski sistem telekomunikacija
- maksimalno stvarati ambijent za uvođenje i omasovljivanje novih vrsta usluga (GSM, BIHNET, BIHPAK, Internet.....)
- kabliranje urbanih prostora gdje postoji interes građana i uvođenje kablovske televizije.

2.9. Ostala bazna infrastruktura

- kontrolirano lociranje, gradnja i nadzor odlagališta krutih otpadaka iz naselja, odnosno materijala iz procesa ekstrakcije mineralnih sirovina i industrijskih tečnih i krutih otpadaka;
- izgradnja kanalizacionih cjevovoda na svim mjestima gdje su izvorišta tečnog i fekalnog otpada i odvođenje otpadnih tečnosti do jedinstvenog prečištaća, depoa ili utočišta, naročito u urbanim područjima.

2.10. Naselja

- Usmjeravanje i podržavanje ukupnog razvoja preko razvojnih osovina:
 - Gračanica – Lukavac – Tuzla – Zvornik,
 - Kladanj – Živinice/Banovići – Tuzla – Brčko,
 - Tuzla – Bijeljina.
- Intenzitet demografskog rasta grada Tuzle je neophodno postepeno smanjivati, naročito preko smanjivanja imigracionog pritiska. Pri tome težiti unapređenju kvaliteta demografskih struktura i izmjeni privredne strukture Grada.
- Težiti unapređenju naseobinske strukture i mreže naselja kroz povećanje stepena urbanizacije i policentričnog razvoja preko razvoja općinskih i subregionalnih centara.

2.11. Društvena infrastruktura

Prioritetne komponente razvoja društvenog sektora – društvenog standarda, odnose na razvoj ljudskih resursa i sistem socijalne zaštite. Dokumentom "Regionalna strategija Tuzlanskog kantona 2002-2004" je utvrđeno da će se u narednom periodu naglasak u razvoju društvenog sektora staviti na školski i univerzitetski sistem obrazovanja i razvoj koncepta kojim bi se uveli međunarodni standardi i nastavni planovi. Međutim, dugoročno gledajući, bit će neophodne intervencije i u ostalim sektorima, pa se kao dugoročni utvrđuju slijedeći ciljevi:

2.11.1. Zdravstvena infrastruktura

- povećanje prostora u Univerzitetskom kliničkom centru u Tuzli najmanje za daljih 5.000 m², povećanje prostora Opće bolnice Gračanica i Banje Iliđža u Gradačcu za narednih po 500 do 1.000 m², te proširenje prostora u domovima zdravlja gdje je to neophodno, kao i usklađivanje lokacija i prostora punktova sa potrebama građana, naročito porodične medicine, sve u skladu sa prostornim normativima.

2.11.2. Dječja zaštita

- značajno povećati obuhvat djece predškolskog vaspitanja i obrazovanja na području cijelog Kantona, a naročito tamo gdje ne postoje takve institucije;
- u naseljima u kojima je došlo i nadalje će dolaziti do povećane koncentracije stanovništva i radnih mjesta, proširivati objekte jaslica i predškolskog vaspitanja i obrazovanja, te otvarati nove, posebno u onim naseljima u kojima takvi objekti ne postoje (Čelić, Kalesija, Sapna i Teočak);
- u većim naseljima, sa većim brojem djece, proširivati postojeće i graditi nove prostore za pedijatrijske potrebe.

2.11.3. Socijalna zaštita

- na sto je moguće manju mjeru i u što je moguće kraćem roku svesti ratne i postratne sindrome siromaštva i stanja socijalne ugroženosti kod svih građana za koje je to evidentno;
- u svim naseljima u kojima je znatan broj ugroženih lica i nalazi se u stanju potrebe socijalne zaštite, obezbijediti prostore i otvoriti narodne kuhinje;
- tamo gdje se iskazuju potrebe za vaninstitucionalnim smještajem djece i odraslih, bilo iz razloga što djeca nemaju roditelja, bilo što su odrasli u stanju socijalne pomoći i bez smještaja, obezbjeđivati prostore za otvaranje smještajnih kapaciteta, jer su sadašnji kapaciteti nedovoljni ;
- u pogodnim naseljima obezbjeđivati prostore i organizovati i posebne vidove socijalne zaštite, kao: savjetovališta za pitanje braka i porodice, savjetovališta za djecu i omladinu, prihvatilišta za odrasla lica, prihvatilišta za djecu, beskućnike i skitnice, prihvatilišta za žrtve porodičnog nasilja, prihvatilišta za trudnice i samohrane majke, disciplinske centre za djecu sklonu maloljetničkoj delikvenciji i druge.

2.11.4. Infrastruktura obrazovnog sistema

- Osnovnim obrazovanjem na području Kantona je obuhvaćeno preko 61.000 učenika u preko 2.300 odjeljenja u 84 centralne i 125 područnih škola u 13 općina, sa skoro 100%-tnim obuhvatom, koji treba zadržati i u budućnosti;
- Obzirom da su postojeći osnovnoškolski kapaciteti i za postojeći obuhvat djece u najvećem broju općina nedovoljni, a da se ne očekuje radikalno smanjivanje prirodnog prirasta stanovništva, u planskom periodu je potrebno sadašnji deficit od 0,50 m² prostora po učeniku eliminirati adaptacijom, dogradnjom ili izgradnjom oko 30.000 m² građevinskog i oko 37.000 m²

prostora za nastavu, prema evidentiranim deficitima u pojedinim općinama (najizrazitiji je u: Sapni, Doboj Istoku i Kalesiji);

- Srednjim školama na području Kantona (gimnazijama, tehničkim i srodnim školama, srednjim stručnim školama i ostalim srednjim školama) obuhvaćeno je preko 26.000 učenika (starosti 15-19 godina), uz tendenciju stalnog porasta broja učenika. Reformom i promjenama koje će uslijediti u sistemu obrazovanja, doći će i do povećanog pritiska mladih generacija za ovom vrstom obrazovanja, naročito u drugoj polovici planskog perioda, pa će se kao strateški cilj javiti i potreba za povećanjem obuhvata generacija sa sadašnjih 63% i do 70% u onim općinama gdje je taj obuhvat niži, a samim tim i do potrebe povećanja prostora škola srednjeg obrazovanja sa sadašnjih oko 71.000 m² na oko 155.000 m², jer je sadašnji deficit u prostoru ovih škola oko 85.000 m²
- Visoko obrazovanje u Kantonu se odvija na 9 fakulteta i Akademiji Univerziteta u Tuzli, na kojima visoko obrazovanje stiže preko 7.500 studenata (1,5% stanovništva). Prostorni kapaciteti visokoškolskih ustanova iznose oko 23.000 m². Najizraženiji nedostatak prostora je na Filozofskom, Ekonomskom i Defektološkom fakultetu, koji treba rješavati adaptacijom postojećih i izgradnjom novih prostora.
- Istražiti mogućnost formiranja univerzitetskog kampusa u objektima i kompleksu kasarne

2.11.5. Infrastruktura u oblasti kulture i fizičke kulture

- U oblasti kulture planskom periodu je potrebno da se poveća broj i vrste ustanova i organizacija u oblasti kulture, naročito u gradovima gdje takve institucije ne postoje, kako bi se obezbijedila prostorna disperzija i decentralizacija ovih funkcija. Pošto postojeće javne ustanove iz oblasti kulture rade u skućenim i, često, neadekvatnim prostorima, neophodno im je obezbijediti povoljnije prostorne uslove adaptacijama, dogradnjom ili izgradnjom novih prostora, što je potrebno obezbijediti i budućim novoosnovanim institucijama u centrima gdje sada ne postoje.
- U oblasti fizičke kulture za sada broj i struktura objekata zadovoljava potrebe, ali je fizičko stanje tih objekata nezadovoljavajuće. U planskom periodu je potrebno sanirati postojeće objekte i izgraditi one za kojima se javi potreba u pojedinim centrima ili njihovom okruženju.

2.11.6. Infrastruktura ostalih javnih djelatnosti

- Kao posebna, izdvaja se infrastruktura zakonodavne vlasti, kantonalni i općinski organi uprave, izvrsna i sudska vlast, te zavodi za zapošljavanje.
- Obzirom na neadekvatnost smještaja i nedostatak prostora, u narednom periodu će biti potrebno kroz adaptacije, dogradnje, otkupe ili izgradnju novih objekata obezbijediti radne uslove za veći broj institucija na području Kantona, kao:
 - svi općinski sudovi (izuzev: u Banovićima, Gradačcu i Kladnju),
 - općinska tužilaštva u Kalesiji, Srebreniku, Živinicama, Lukavcu i Kladnju,
 - općinski sudovi za prekršaje u svim općinama,

- administraciju izvršne vlasti Tuzlanskog kantona
- dovršetak izgradnje objekta kantonalnog i općinskog tužilaštva u Tuzli

2.12. Životna sredina

2.12.1. Zemljište

Korištenje zemljišta na području Kantona do sada je imalo naglašen ekstenzivni karakter, sa izraženim tendencijama stihije i neracionalnog pristupa. U narednom periodu treba:

- težiti planskom korištenju zemljišta;
- sto bržem deminiranju u ratu miniranih prostora, njihovoj dekontaminaciji i poboljšanju kvaliteta;
- ubrzati rekultivaciju degradiranih i oštećenih poljoprivrednih zemljišta sa ciljem povećanja površina poljoprivrednog zemljišta
- primjenom aktualnih propisa iz oblasti okoliša, uticati na smanjenje kontaminacije zemljišta preko otpadnih gasova i voda iz industrije i rudarstva, te posebnim mjerama na smanjenje kontaminacije zemljišta uz saobraćajnice;
- regulacijom klizišta uticati na smanjenje degradacije i uništavanja zemljišta;
- regulacijom vodotoka (Spreče, Tinje i dr.) pospješiti intenzivnije korištenje poljoprivrednog zemljišta te spriječiti štete na poljoprivrednim kulturama na zemljištu uz vodotoke,
- primjenom aktualnih propisa iz oblasti okoliša uticati na smanjenje oštećenja zemljišta raznim deponijama (krutog otpada, industrijske šljake i pepela, bijelog praha, ugljenog mulja, lignitske prašine, deponije jalovine i drugo);
- u svim urbanima naseljima uvesti sistem selektivnog prikupljanja otpada (odvajanje korisnog otpada u cilju recikliranja);
- zabraniti sve "divlje" i neplanske deponije ma kakvih otpadaka i rigorozno provoditi politiku zaštite i unapređenja kvaliteta zemljišta kroz plansko upravljanje otpadom i otpadnim deponijama i njihovo kvalitetno održavanje;
- izvršiti rekonstrukciju i unapređenje sistema prikupljanja, odvoza i odlaganja krutog otpada u naseljima, te tehničko-tehnološko osuvremenjivanje javnih subjekata koji obavljaju te poslove;
- vaspitno-obrazovnim sistemom podizati kulturu očuvanja, zaštite i unapređenja kvaliteta okoliša, naročito zemljišta.

2.12.2. Vode

Obzirom da je stepen zagađenosti voda (preko 100 puta iznad dozvoljenog), kako nadzemnih, tako i podzemnih, dosta visok, da je evidentan nedostatak vode za piće, da je nedovoljno izgrađena infrastruktura zaštite od voda, u narednom periodu je neophodno:

- striktno provoditi u djelo aktualne propise o vodama i zaštiti voda i od voda;
- svi aktualni i budući industrijski i drugi korisnici voda moraju provesti rigorozne mjere očuvanja sto višeg kvaliteta voda, kako onih koje upotrebljavaju u procesu, još vise onih koje ispuštaju iz procesa;

- potpuno onemogućiti direktno ispuštanje fekalnih i industrijskih ili drugih zagađenih voda u vodotoke ili stajaće vode, bez prethodnog tretmana za povećanje kvaliteta ispusnih voda;
- potpuno onemogućiti da se u vodotoke ili stajaće vode ispuštaju druge zagađujuće tečnosti (ulja, hemijske tekućine, i drugo);
- iz površinskih vodotoka i njihove okolice ukloniti kontaminirajuća sredstva i otpad;
- uklanjanjem zagađujućih sredstava i otpada sa zemljišta, uticati na poboljšanje kvaliteta podzemnih voda koje su rezervoari za vodosnabdijevanje stanovništva;
- tamo gdje se vodozahvati za obezbjeđenje pijaće vode vrše direktno iz podzemnih voda, obezbijediti prethodni kvalitetan tretman i pripremu vode prije njenog puštanja u sistem za snabdijevanje stanovništva;
- podizanjem kvaliteta vodotokova i podzemnih voda, treba težiti ka smanjenju upotrebe hemijskih sredstava za poboljšanje kvaliteta vode za piće;
- iznaći mogućnosti da se kroz regionalni sistem vodosnabdijevanja poveća količina i kvaliteta vode za piće i tako obezbijedi snabdijevanje stanovništva.

2.12.3. Vazduh

Stanje kvaliteta vazduha na području Kantona je različito od područja do područja. Svakako, najzagađenija su područja Tuzle i Lukavca. Znatno je manja zagađenost u područjima gdje nema hemijske i druge zagađujuće industrije. Da bi se stanje i budući kvalitet koliko toliko popravili, u planskom periodu treba:

- primjenom aktualnih propisa o zaštiti kvaliteta vazduha onemogućiti ispuštanje zagađujućih plinova i tvari iz industrijskih i drugih postrojenja u vazduh, bez prethodnog filterskog i pročišćavajućeg tretmana;
- u najkraćem mogućem roku, kroz tehničko-tehnološka rješenja i sredstva i na drugi način, smanjiti danas evidentirane količine sumpora, čađi, polinukleinskih ugljikovodika, olova, kadmijuma i drugih štetnih materija u vazduhu;
- izraditi i redovno voditi Katastar zagađivača, od onih u domaćinstvima, do industrije, saobraćaja i poljoprivrede.

2.13. Kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe

Bogata kulturno-historijska i prirodna baština Kantona zahtijeva i u budućem periodu povećanu pažnju i njegu. U tom pravcu postavljaju se slijedeći zahtjevi:

- čuvanje, revitalizacija ili rekonstrukcija najznačajnijih objekata kulturno – historijskog naslijeđa i njihovo privođenje pogodnim namjenama;
- starim gradovima ili njihovim monumentalnim ostacima pokloniti posebnu pažnju i, eventualno, ih privesti prigodnoj namjeni;
- revitalizacijom, rekonstrukcijom i privođenjem nekoj namjeni, obogatiti i proširiti kulturnu baštinu i turističku ponudu Kantona;
- zaštićene objekte, pejzaže i prostore prirodnih rijetkosti maksimalno čuvati i njegovati;
- vaspitno-obrazovnim sistemom podizati nivo kulture čuvanja i zaštite kulturno – historijskih i prirodnih vrijednosti i rijetkosti.

2.14. Prostorno planiranje

- izrada i donošenje Prostornog plana Kantona 2001-2020;
- izrada i donošenje prostornih planova općina Kantona i prostornih planova posebnih područja;
- revizija postojećih urbanističkih planova gradova i druge urbanističke i prostorno-projektne dokumentacije za ostala naselja ili prostorne cjeline, kao i izrada nove dokumentacije za područja gdje je to neophodno;
- kadrovsko i tehničko osposobljavanje Ministarstva i općinskih službi za pripremu prostorno-planske dokumentacije, te praćenje realizacije iste;
- formiranje institucija u lokalnim zajednicama koje će se baviti implementacijom i praćenjem realizacije prostorno-planske dokumentacije.

2.15. Geografski informacioni sistem

Jedna od osnovnih podloga i poluga za kvalitetno usmjeravanje prostornog uređenja Kantona je Prostorni (geografski) informacioni sistem. On je danas u primarnoj razvojnoj fazi na nivou Kantonu. Međutim, zbog specifičnih razvojnih uslova Kantona, neophodno je da se u jednom ubrzanom postupku taj sistem unaprijedi i proširi na sve relevantne domene i nivoe.

Postojanje GIS-a je i jedan od uslova za ponašanje vlasti, pravnih subjekata i građana prema evropskim standardima. Primjena tih standarda znači članstvo u EU.

2.16. Dinamički aspekt ciljeva

Svi navedeni ciljevi prostornog razvoja imaju i svoju dinamičku dimenziju. Veoma teško je neke ciljeve deklarirati kao kratkoročne, srednjoročne ili dugoročne, obzirom da efekti dostizanja nekih kratkoročnih ciljeva mogu biti daleko prihvatljiviji i snažniji od željenih dugoročnih ciljeva.

Ipak, čini se da ono što treba kratkoročno učiniti u oblasti državnih struktura i upravljanja, u oblasti normativne (zakonodavne) djelatnosti, u oblasti unapređenja lokalne samouprave i povećanja učešća pojedinca u svim procesima kreiranja i upravljanja sistemima, u oblasti planiranja, u oblasti organizacije i unapređenja menadžmenta na svim nivoima, predstavlja podlogu za dostizanje svih drugih – srednjoročnih i dugoročnih ciljeva.

Stoga, čini se efikasnijim i vrjednijim utvrditi kvalitetne ciljeve koji imaju uporišta u više dimenzija, utvrditi njihovu interdisciplinarnu hijerarhiju i preuzeti ih kao ideje vodilje za budući razvojni period. Pri tome je važno utvrditi rokove i nosioce dostizanja utvrđenih ciljeva.